

ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ В УКРАЇНСЬКИХ МЕРЕЖЕВИХ ЗМК ЯК ФАКТОР МЕДІАТРАВМИ

А.В. Глушко,

Донецький національний університет імені Василя Стуса,

Україна, м. Вінниця

Анотація: В дослідженні проаналізована проблема використання фотографій насилля і смерті для візуалізації теми збройного конфлікту в мережеских медіа, а також окреслені травмувальні наслідки споживання шокувального візуального контенту аудиторією.

Ключові слова: фотографія, конфлікт, шоківий контент, емоціоналізація, психологічна травматизація

Аннотация: В исследовании проанализирована проблема использования фотографий насилия и смерти для визуализации темы вооруженного конфликта в сетевых медиа, а также обозначены травмирующие последствия потребления шокирующего визуального контента аудиторией.

Ключевые слова: фотография, конфликт, шокивий контент, эмоционализация, психологическая травматизация

Summary: In the research the problem of using images of violence and death to visualize the theme of armed conflict in network media is analyzed. The traumatic effects of shocking visual content consumption for audience are defined.

Keywords: photography, conflict, shock content, emotionalization, psychological trauma

Обов'язкова візуалізація журналістських текстів є характерним явищем для мережевого простору. Дана тенденція не втрачає своєї актуальності завдяки, з одного боку, технічним можливостям інтернет-ресурсів, з іншого – об'єктивному запиту аудиторії (так зване «покоління візуалів»). Фотографія є проявом універсальної мови, яка не потребує декодування або спеціальних знань, миттєво зчитується свідомістю людини на відміну від тексту. Однак в цій миттєвості та легкості полягає і своєрідна небезпека, адже таким чином аудиторія є беззахисною перед шокувочим, жорстоким змістом зображення, на якому зафіксовано наслідки терактів, катастроф чи збройних конфліктів.

Саме тому метою даної роботи є визначення негативних тенденцій візуалізації наслідків збройного конфлікту в українських мережеских медіа, які можуть стати причиною психологічної травматизації аудиторії.

Проблема психологічних та етичних аспектів використання шокуючих знімків війни і насилля активно досліджується зарубіжними науковцями. В даному контексті цінними є розвідки С. Зонтаг (Susan Sontag), С. Бальцера (Simon P. Balzert), Фреда Рітчина (Fred Ritchin). Найчастіше такі роботи аналізують негативний вплив телевізійних новин, однак вагому частку займають дослідження травмувальних ефектів фотографічних зображень. Зокрема ряд науковців (Graham Davey, Pam Ramsden, Deborah L. Davis), ґрунтуючи свої дослідження на прикладах візуалізації в медіа наслідків терактів 11 вересня, війни в Іраці, вибухів під час Бостонського марафону, конфлікту в Сирії, наголошують на здатності фотографій та відео шокуючого змісту викликати депресію, занепокоєння, навіть пост-травматичний стресовий розлад (PTSD), а також спричиняти у читачів більший стрес, ніж у очевидців трагічної події (опосередкована травматизація) [1; 2]. Також науковці зазначають: подібний візуальний контент може призводити до двох протилежних наслідків: сенсибілізації (підвищеної чутливості до емоційного стресу) та десенсибілізації (зниження емоційного відгуку) [3].

Специфіка сучасного українського медійного дискурсу полягає в суттєвій частці матеріалів, присвячених темі війни, на тлі загального обсягу новинного контенту. Типовою рисою таких повідомлень є активний супровід документальними знімками, змістом яких стають смерть і страждання. Публікація подібних матеріалів вимагає виваженого підходу, врахування моральних та психологічних ризиків відносно героїв публікацій та аудиторії. Серед найважливіших рекомендацій виокремлюють наступні: уникати публікацій фотозображень виключно заради демонстрації візуально шокуючого образу чи заради розваги аудиторії; шукати можливість передачі опису інформації, що міститься у фотографії, у текстовій формі з аналогічним ефектом; перевіряти наявність достатнього місця на шпальті не лише для публікації фотографії, але і для тексту з поясненням і коментарем;

розміщувати меншу кількість фотографій із зображенням насилля (адже їх надмірна кількість зменшує емоційний ефект) [4]. В рамках нашого дослідження ми проаналізували ілюстративний матеріал в новинах, присвячених російсько-українському збройному конфлікту, за 2014 – 2017 роки на таких мережевих ресурсах, як sensor.net.ua, obozrvatel.com, ubr.ua, inforesist.org, depo.ua, uainfo.org та ін. Так, висвітлюючи трагічні наслідки боїв за Донецький аеропорт (літо 2014 – зима 2015 року), подій, пов'язаних з «Іловайським котлом» (серпень-вересень 2014 року), падіння малайзійського Боїнга 777 (липень 2014 року), ракетного обстрілу блок-посту у Волновасі (30 січня 2015 року), розстрілу зупинки в Донецьку (22 січня 2015 року), обстрілу Краматорську (10 лютого 2015 року) інтернет-медіа активно публікували розлогі фоторепортажі, що містили деталізовані зображення тіл загиблих (в тому числі дітей), калюж крові, відірваних кінцівок на тлі зруйнованих будівель, обвугленого транспорту тощо. Викриваючи аудиторії злочини терористичних угруповань, новинні ресурси також подавали знімки та навіть відео процесу катувань бойовиками полонених з числа українських військових та мирних мешканців. До шокуючого зображального ряду українські ресурси вдавалися і тоді, коли ставили за мету демонстрацію успіхів ВСУ, публікуючи фотодокази ліквідації ворожих збройних формувань. Суттєвою проблемою українських медіа є також тенденція до анонсування фотоконтенту із зображенням насилля і смерті через використання заголовків з надмірною емоціоналізацією та використанням слів-гачків «Фото», «Відео» з додаванням характеристик «вражаюче», «трагічне», «шокуюче», «унікальне» тощо.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що, не зважаючи на сформований світовий досвід в регулюванні зазначених аспектів, українські медіа тяжіють до шокості, застосовують вражаючі зображення з метою привернення уваги читача без врахування потенційних ризиків

психологічного травмування для аудиторії. Така тенденція може бути причиною звикання читачів до контенту насильницького характеру, формування стресового емоційного стану та формування підвищеного рівня конфліктності у суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Graham C.L. Davey Ph.D. (2012) The Psychological Effects of TV News. Retrieved June 8, 2017, from <https://www.psychologytoday.com/blog/why-we-worry/201206/the-psychological-effects-tv-news>
2. Janet Kim (2013) Media Exposure to Traumatic Events Can Be More Stressful Than Being There. Retrieved June 8, 2017, from <http://www.everydayhealth.com/anxiety/media-exposure-to-traumatic-events-can-be-more-stressful-than-being-there-5010.aspx>
3. Anthony Feinstein, Blair Audet, Elizabeth Waknine (2014) Witnessing images of extreme violence: a psychological study of journalists in the newsroom. Retrieved June 8, 2017, from <http://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/2054270414533323>
4. Balzert, Simon P. (2013): Leichen auf Seite Eins? Gewaltfotos und Bildethik: deutsche und spanische Qualitätszeitungen im Vergleich. Saarbrücken: AV Akademikerverlag.